

CZU: 343.9:[336.744:004.738.5]

DOI: 10.5281/zenodo.7352677

ASPECTE CRIMINOGENE ALE SUBCULTURII CRIPTOVALUTARE

FLOREA Eugen,

doctor în drept, conferențiar universitar, Catedra Drept Public,
Universitatea de Stat din Comrat
ORCID:0000-0001-7236-0695

The research is dedicated to the criminological aspects of cryptocurrency subculture. The author states that currently digital financial assets haven't reached mass adoption, that is why it is correct to call the community of this financial instrument users, developers and businessmen, a subculture. It's not correct to label crypto subculture as criminal one, although it has some elements, as, for example, adherence to anonymity, that have more criminogenic weight than others. It is also noted that this part of subculture is very diverse and consists from different groups or communities, such as miners, developers, traders etc., that have their own values and interests. Sometimes these subgroups even see each other as rivals and even have aggressive attitude towards strangers. The criminologist's mission is to closely monitor the process of this phenomena formation as well as interactions within the subculture, and to analyze possible roots for the future criminal behavior.

Key words: crime causation, cryptocurrency, subculture, private money, Bitcoin-maximalism, blockchain, crypto-community, tribalism

Pentru o analiză amplă a complexului cauzal al criminalității criptovalutare, este extrem de important să înțelegem legitățile și regulile mediului social în care ea se formează și există, adică acele valori și idealuri, care sunt împărtășite de membrii comunității respective, limbajul, modul de comportament și metodele de comunicare, caracteristicile indivizilor care se identifică cu această comunitate. Evident, vorbim de o anumită subkultură care alimentează nu doar acele viziuni și idealuri ce diferă de cele ale majorității predominante, ci și acțiunile specifice, care adesea contravin normelor sociale general acceptate, iar uneori chiar și celor legale. Totuși, ar fi o greșeală să numim subcultura comunității blockchain ca fiind una criminală. Desigur, există o serie de trăsături caracteristice acestui grup social care au o „pondere criminogenă” mai mare decât altele. Aceasta este, în primul rând, o neîncredere generală în stat și instituțiile sale, precum și dorința de libertate maximă, neîngrădită. Acești factori, împreună cu orientarea antisocială a individului și influența nefavorabilă a situației, pot da naștere comportamentului criminal. Cu toate acestea, luate separat, aceste circumstanțe, ca și alte condiții de infracțiune, nu au capacitate suficientă pentru a genera o infracțiune.

La momentul actual în lume există peste 50 de milioane de utilizatori de criptomonedă [1]. Geografia celei mai active utilizări a activelor digitale este foarte diversă. Primele zece locuri conform parametrului *Crypto Adoption Index* sunt ocupate de astfel de țări precum: Ucraina, Rusia, Venezuela, China, Kenya, SUA, Africa de Sud, Nigeria, Columbia, Vietnam. După cum vedem,

comunitatea cripto este formată din reprezentanți ai diferitor rase, grupuri etnice, naționalități, afilieri sociale, religioase și culturale [2, p. 7]. Potrivit unor estimări preliminare, cu timpul numărul utilizatorilor de criptomonede ar putea atinge cifra de cinci miliarde [1]. Dacă ne bazăm pe aceste prognoze, atunci putem afirma că criptocultura se poate transforma dintr-o subcultură într-un mainstream, adică să devină normă pentru majoritatea populației lumii. O astfel de cale a mai fost parcursă destul de rapid, de exemplu, de astfel de fenomene sociale precum comunicarea prin rețelele sociale sau selfie-uri. Ceea ce ține de subiectul studiului nostru, este precoce, totuși, să vorbim despre acceptarea socială generală (adoapția în masă) a criptomonedelor. Lista scepticilor consecvenți vizavi de perspectivele activelor digitale reprezintă atât oameni de știință de renume mondial, cât și magnați financiari care se numără printre cei mai bogați oameni de pe lista Forbes. Astfel, laureatul premiului Nobel în economie, profesorul de la Universitatea Yale, *Robert J. Schiller*, consideră caracterul inovativ al ideii de bani privați sub forma Bitcoin-ului ca fiind unul destul de îndoielnic. Cercetătorul notează că încercările de a crea o alternativă banilor fiat au fost întreprinse cu mult mai devreme, dar toate s-au încheiat cu eșec. „Practic, nimeni din afara departamentelor de informatică nu poate explica cum funcționează criptomonedele”, scrie Schiller. „Acest secret creează o aură de exclusivitate, dă farmec banilor noi și îi umple pe adepți cu zel revoluționar.” Referindu-se la mitul despre originea Bitcoin-ului legat de numele lui *Satoshi Nakamoto*, Schiller a avertizat că o „poveste convingătoare” ca una în cauză ar putea să nu fie suficientă pentru a atrage masele de populație [3].

Un alt laureat al premiului Nobel, profesorul de la Universitatea Columbia, *Joseph Stiglitz*, are o atitudine mai dură față de criptomonede. În opinia sa, Bitcoin-ul ar trebui pus în afara legii, deoarece moneda creează probleme pentru autoritățile de reglementare în aspectul urmării tranzacțiilor financiare. „Cred că atunci când reglementările legale vor face imposibilă spălarea banilor și alte manipulări prin criptomonede, cererea de Bitcoin va dispărea. Cu alte cuvinte, eliminând încălcările existente, noi vom pune capăt Bitcoin-ului” [4]. Cofondatorul companiei Microsoft și unul dintre cei mai bogați oameni ai timpurilor noastre, *Bill Gates*, de asemenea, nu se consideră un admirator al Bitcoin-ului. Într-un interviu din 2018, Gates declara că „ar juca împotriva Bitcoin-ului, dacă ar exista o modalitate ușoară de a face acest lucru”. Totodată, geniul digital a recunoscut că „Bitcoin-ul se bazează pe o tehnologie foarte bună de distribuire a informațiilor și de verificare a tranzacțiilor (blockchain). Cu toate acestea, criptomoneda nu poate fi numită ca activ financiar pentru că Dumnezeu voastră nu produceți nimic. Prin urmare, nu trebuie să vă așteptați ca prețul acesteia să crească. O astfel de investiție este teoria unui prost mai mare în varianta sa pură” [5]. În 2021, Gates

și-a schimbat oarecum poziția față de Bitcoin, descriindu-o ca fiind „neutră” [5].

Unul dintre cei mai mari și mai faimoși investitori din lume, *Warren Buffet*, care este plasat în lista celor mai bogați oameni din lume imediat după Gates, a numit Bitcoin-ul „otrăvă de guzani la pătrat”. Buffett a explicat de ce nu ar investi niciodată în cripto prin trei argumente:

1. Bitcoin-ul nu are valoare intrinsecă. Trebuie de investit în companii subevaluate care se caracterizează prin fluxuri financiare stabile și care sunt capabile să-și crească bilanțul său economic. La rândul său, creșterea prețului Bitcoin-ului nu este profit sau dividend, ci prezintă în sine doar o expresie monetizată a așteptării din partea cumpărătorului a valorii viitoare a acestui activ.

2. Trebuie de investit doar în acele active, ale căror principiu de funcționare este clar. Mulți investitori cumpără valori mobiliare în baza informațiilor despre creșterea lor, aflate de la știri. Pentru o anumită perioadă aceste investiții pot chiar să aducă venituri, dar pe termen lung această schemă nu funcționează. Dacă prețul unui activ a crescut cu 20%, asta nu înseamnă deloc că acesta va crește încă cu 20%. Neînțelegând cum funcționează un activ sau altul și, în același timp, investind în acesta, în esență joci la ruletă.

3. Bitcoin-ul este o investiție foarte speculativă. Principiile investiționale ale lui Buffett implică investiții în companii care cresc lent, dar constant în timp. La rândul său, Bitcoin-ul este un activ caracterizat printr-un grad ridicat de risc. Orice investitor care se gândește să investească în criptomonede ar trebui să fie conștient de faptul că prețul acesteia poate să ajungă la zero [6].

Am prezentat doar câteva opinii sceptice de la cele mai notorii personalități ale economiei și finanțelor moderne. Acestea nu sunt doar opiniile oamenilor de succes financiar sau ale oamenilor de știință, ci cuvintele formatorilor de opinie, adică persoanelor care formează conștiința publică a unor mase semnificative de oameni [7]. În general, trebuie de spus că există mai mult decât suficient scepticism cu privire la criptomonede în rândul elitei de afaceri și al structurilor financiare guvernamentale, precum și în rândul investitorilor obișnuiți. Prin urmare, vorbim anume de o subcultură care diferă prin norme, obiceiuri, sistem de valori și stil de comportament de cultura dominantă [8, p. 333]. Sub cultura dominantă în acest caz, trebuie de înțeles nu doar elementul financiar al acesteia, ci și atitudinea față de instituțiile financiare tradiționale și statin genere. În același timp, cripto-subcultura ar trebui catalogată drept devianță socială, care este „un fenomen social exprimat în forme (tipuri) de activitate umană relativ masive, statistic stabile, care nu corespund normelor și așteptărilor stabilite oficial sau efectiv într-o societate (*cultură, grup*) respective.” [9, p. 28].

Comunitatea cripto este o masă extrem de eterogenă de adepți care unește diferite grupuri de oameni cu interese și viziuni diferite asupra anumitor aspecte

ale funcționării și dezvoltării ulterioare a eco-sistemului criptovalutar în ansamblu, sau, a oricăruia dintre elementele acestuia în particular. Conform opiniei exprimate în literatură, în dependență de funcțiile îndeplinite, se disting următoarele categorii de membri ai comunității cripto:

- *mineri*, adică persoane care se ocupă cu mineritul (mainingul) digital, adică cu producerea de criptomonedă. Principalul domeniu de interes al acestui grup este echipamentul pentru minerit, capacitatea acestuia, consumul de energie și rentabilitatea.

- *programatori-developeri* care elaborează software nou și modifică software-ul existent în conformitate cu cerințele timpului. Această categorie de persoane este motorul întregii industrii criptovalutare, datorită căreia domeniul dat a apărut și continuă să se dezvolte.

- *investitori*. Principalii consumatori de servicii oferite de eco-sistemul de active digitale. Acest grup este format dintr-un număr de sub-grupuri care diferă în ceea ce privește mărimea investițiilor (investitori mici, mijlocii, mari), dreptul de proprietate asupra fondurilor investite (investitori instituționali sau privați), nivelul de cunoaștere și percepere a pieței (profesioniști, cu experiență, sau investitori începători - așa-zii hârciogi)[10].

Fred Ehsam, co-fondatorul celui mai mare schimb de criptomonedă american, vorbește despre „tribalism puternic” în comunitate [11]. Potrivit profesorului de sociologie N.R. Malikova, tribalismul este o formă de structură socială „bazată pe ideea unei semnificații speciale, dominante a tribului, grupului etnic, și a rolului său prioritar în trecut și prezent”, [12, p. 418] adesea însoțită de ostilitate, intoleranță față de alte grupuri [13, p. 530]. În domeniul cripto, aceasta se manifestă prin „războaie” interne în rețelele de socializare și tot felul de forumuri specializate între susținătorii hard fork-urilor și versiunilor clasice de software, sau între concurenții direcți de pe piață. Așadar, cele mai faimoase exemple ale acestui tip de relații este dușmănia dintre susținătorii Bitcoin-ului și cei ai Bitcoin Cash, Ethereum-ului și Ethereum-ului Classic, Ripple și Stellar, EOS și Ethereum. Susținătorii părților în conflict încearcă să arate superioritatea tehnologiei lor față de tehnologiile rivalilor, observând neajunsurile și deficiențele tehnice în rezultatul muncii oponentilor. Uneori este folosit trolling-ul, ridiculizarea și chiar minciunile și informațiile greșite despre unii sau despre alții. Mai mult decât atât, dorința de a „enerva” adversarul poate depăși comunicarea toxică și poate lua forma unei concurențe neloiale. Deci, de exemplu, în timpul lansării rețelei EOS, au existat multe defecțiuni tehnice și mai multe stagnări ale proiectului. În acest timp, susținătorii Ethereum i-au batjocorit pe rețelele sociale pe „dezvoltatorii inapți”, iar când costul tranzacțiilor Ethereum a scăzut vertiginos, ca urmare a unui atac DDoS, echipa EOS a fost învinuită pentru acest

lucru în baza unei mulțimi de dovezi de implicare[14].

Însăși concurența este în sine un proces normal pentru o economie de piață, totuși, unele dintre manifestări ale sale în sfera criptovalutară pot ridica întrebări nu numai din punct de vedere a eticii comunicării, ci și din punct de vedere a dreptului penal. Piața crypto este una destul de tânără și astfel de manifestări nu ajută la dezvoltarea acesteia, ci, dimpotrivă, sunt compromițătoare pentru întregul eco-sistem.

În cadrul comunității crypto la fel există și un grup de *Bitcoin-maximaliști* care se contrapun restului comunității. Pentru prima dată termenul „*Bitcoin-maximalism*” a fost folosit în 2014 de către creatorul proiectului Ethereum, *Vitalik Buterin*, care înțelege sub acest concept ideile acelei părți a comunității Bitcoin care se ghidează de următoarele principii:

- mediul multor criptomonedes concurente este nedorit;
- este greșit de a lansa „o altă monedă”;
- este corect și inevitabil ca Bitcoin-ul să dețină o poziție de monopol pe scena cripto-monedelor[15].

Mai simplu spus, Bitcoin-maximaliștii nu doar sprijină prima criptomonedă, ci cred sincer că Bitcoin-ul este cea mai bună formă de bani inventată de omenire. Principalele argumente în sprijinul acestei poziții sunt următoarele:

1) Politica monetară competentă și bine înțeleasă a primei criptomonedes, constând într-un program fix pentru crearea de noi monede și un număr limitat și clar de toate BTC. Potrivit maximaliștilor, de aici rezultă că „în câțiva ani, Bitcoin-ul va deveni cel mai rar obiect pe care omul l-a produs vreodată” [16]. Prin urmare, BTC este cea mai bună modalitate de a stoca fonduri pe termen lung.

2) Bitcoin-ul este cea mai descentralizată criptomonedă existentă. Întruchiparea ideii de descentralizare reală îi motivează pe toți participanții la sistem să fie sinceri și această idee chiar funcționează.

3) Unii dintre adepții ideii Bitcoin-maximalismului compară echilibrul și verificările dintre cele trei grupuri de participanți la sistemul primei criptomonedes (dezvoltatori, mineri și utilizatori) cu relațiile descrise în Constituția SUA - între puterea executivă, legislativă și judiciară a statului. Funcțiile lor sunt diferite, dar „principiul separării puterilor joacă rol primordial pentru noi” [16].

În concluzie, e de menționat că integrarea subculturii criptovalutare în paradigma politică și economică a societății moderne nu va fi una ușoară. Pe lângă criminalii „obișnuiți”, care se vor ghida doar de interesele profitului banal, oportunitățile cărui au fost oferite de noi soluții tehnologice, acest mediu va da naștere și unor adversari ideologici ai ordinii mondiale actuale. Amploarea și natura acestei confruntări sunt încă greu de prezis astăzi. Evident, sarcina

criminologilor în acest sens ar trebui să fie capacitatea de a „ține pasul” cu procesele în desfășurare, analiza acestora și evaluarea riscurilor de natură criminogenă asociate acestui domeniu.

Referințe:

1. Глава Coinbase: число пользователей криптовалют увеличится в 100 раз. [Accesat: 10.04.2021]. Disponibil: <https://www.rbc.ru/crypto/news/5e61f3c69a7947251d139907>
2. *The 2020 Geography of Cryptocurrency Report. Analysis of Geographic Trends in Cryptocurrency Adoption, Usage, and Regulation.* În: Chainalysis, September 2020. [Accesat: 12.04.2021]. Disponibil: <https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/2020-Geography-of-Crypto.pdf>
3. SCHILLER R.J. *The Old Allure of New Money.* În: Project Syndicate – 21.05.2018. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://www.project-syndicate.org/commentary/cryptocurrencies-scientific-narrative-by-robert-j--shiller-2018-05?barrier=accesspaylog>
4. *Bitcoin 'Ought to Be Outlawed,' Nobel Prize Winner Stiglitz Says.* În: Bloomberg – 29.11.2017. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-11-29/bitcoin-ought-to-be-outlawed-nobel-prize-winner-stiglitz-says-jal10hxd>
5. *Bill Gates: Bitcoin Is DOOMED.* În: Tom Heavey Youtube channel – 11.03.2021. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=WvULyjt7oB4>
6. FRIEDMAN, Z. *Bitcoin Jumps to \$34,000, But Here's Why Warren Buffett Will Never Own It.* În: Forbes – 03.01.2021. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://www.forbes.com/sites/zackfriedman/2021/01/03/bitcoin-hit-34000-but-heres-why-warren-buffett-will-never-own-it/?sh=aa276cf42bba>
7. Este necesar de menționat că unii dintre cunoscuții sceptici în ceea ce privește activele digitale și-au schimbat cu timpul poziția. Așadar, în 2021, compania *Berkshire Hathaway*, deținută de *Buffett*, a investit 500 de milioane de dolari într-o neobancă braziliană prietenoasă pieții cripto valutare. Vezi: *Nubank raises US\$500 million from Berkshire Hathaway.* În: Nubank.com - 08.06.2021. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://building.nubank.com.br/investors-berkshire-hathaway/>
8. *Культурология: учебник / коллектив авторов; под науч. ред. Г.В. ДРАЧА.* - 2-е изд. Москва: КНОРУС, 2014.
9. ГИЛИНСКИЙ, Я. *Девiantiология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений».* 2-е

- изд., испр. и доп. — СПб.: Изд. «Юридический центр ПРЕСС», 2007.
10. McBAIN, G. *Cryptocurrency Subcultures*. În:Medium – 21.04.2020. [Электронный ресурс]. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://medium.com/remotecryptocon/cryptocurrency-subcultures-e593ebae86>
  11. LIELACHER, A. *Crypto Tribalism and its Effect on the Future of the Decentralized Economy*. În:BTCMANAGER – 15.09.2018. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://btcmanager.com/crypto-tribalism-future-decentralized-economy/>
  12. МАЛИКОВА, Н.Р. *Этносоциальный контекст формирования национальной идентичности в эпоху глобализации*. În:Национальная идентичность России и демографический кризис. — Москва: Научный эксперт, 2008.
  13. ХЕЙВУД, Э. *Политология*. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2005.
  14. НИЦШЕ, С. *Кланы криптообщества и их влияние на цифровую экономику*. În:BitCrypto News – 24.09.2018. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: <https://bitcryptonews.ru/analytics/klanyi-kriptosoobshhestva-i-ix-vliyanie-na-czifrovuyu-ekonomiku>
  15. BUTERIN, V. *On Bitcoin Maximalism, and Currency and Platform Network Effects*. În:Ethereum Foundation Blog – 20.11.2014. [Accesat: 14.04.2021]. Disponibil: <https://blog.ethereum.org/2014/11/20/bitcoin-maximalism-currency-platform-network-effects/>
  16. DOSSIS, L. *My path to Bitcoin maximalism*. În:Medium – 31.08.2019. [Accesat: 14.04.2021]. Disponibil: <https://medium.com/swlh/my-path-to-bitcoin-maximalism-40d43bb330c5>

